

ядство. И когато нѣкой днесъ разказва за блаженството на онова старо време, той не познава ужаситѣ на преживѣното дивашко състояние, — ужаси, които продължили хилядилѣтия.

*
* *

Насилието и произвола надъ човѣшката личностъ не престанали и тогава, когато дивашкото състояние било изживѣно и се появили държавитѣ.

Първитѣ държави се управлявали отъ царе и владѣтели съ неограничена властъ. Тѣзи владѣтели били пълни господари на имота и на живота на всѣки свой поданикъ и могли всѣки моментъ да го накажатъ, както искатъ. Историята на народитѣ е пълна съ примѣри за правото на главатаря, на царя, на хана и т. н. да убива, да измъчва, да ограбва, който свой поданикъ иска и когато иска, безъ да отговаря за това предъ когото и да било. Това сж вършили и вършатъ и сега азиатскитѣ царе и владѣтели. Това сж вършили неограниченитѣ европейски монарси допреди нѣколко десетилѣтия. То е било вършено и въ България отъ старитѣ ѝ владѣтели. Вършено е било и презъ цѣлото турско робство, когато народътъ, като рая безправна, е изпитвалъ всичкия ужасъ отъ произвола на владѣтеля.

*
* *

Дълго време е продължавало у народитѣ и правото на бащата

да разполага свободно съ своитѣ деца.

У старитѣ римляни бащата считалъ семейството си за роби и го наричалъ фамилия, т. е. сборъ отъ слуги, роби. Той могълъ да убие или да прогони всѣкиго отъ членоветѣ на своята фамилия.

У старитѣ траки бащата могълъ да продаде дъщеря си за жена на когото иска. Могълъ е и да продава децата си за роби.

Робството е най-силниятъ свидетелъ за безправното положение на човѣка въ всички стари общества.

*
* *

Старитѣ народи сж въртели оживена търговия съ роби въ продължение на хиляди години. Нашитѣ предходници въ България — тракитѣ — сж били дълго време като търговска стока за гърци и за римляни, а може би по-рано и за финикийци. Въ старо време победенитѣ народи почти безъ изключение давали хиляди роби за търговия. Най-немиловичивъ въ това отношение били старитѣ асирийци. Тѣхнитѣ царе задигали цѣли тълпи отъ роби. Едни отъ тѣхъ тжпчели и избивали, а други навързвали и ги водѣли като плячка отъ победитѣ си. Цѣли племена били изкубвани изъ роднитѣ имъ огнища и откарвани въ робство.

Старитѣ гърци и римляни открили голѣми пазари за роби. Тукъ докарвали роби отъ разнитѣ крайща на тогавашния свѣтъ и ги